בס״ד. מוצאי ש״פ מקץ, שבת חנוכה, ה׳תשל״ח*

תנו רבנן מצות נר חנוכה כו׳ בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך, טעמא דב״ש כנגד פרי החג וטעמא דב״ה דמעלין בקודש כו׳[1]. וידוע דיוק כ״ק אדמו״ר הזקן[2], מה ענין נר חנוכה לפרי החג. ובפרט לפי מ״ש כ״ק אדמו״ר הצ״צ[3], שגם ב״ה לא פליגי רק משום דמעלין בקודש. ומה שמבואר בכ״מ[4] שהשייכות דחנוכה לסוכות היא ששניהם הם שמונה ימים, דמספר שמונה מורה על בחינה שלמעלה מהשתלשלות[5], הרי זה גופא צריך ביאור, מהו הקשר דסוכות וחנוכה לבחינה שלמעלה מהשתלשלות, שמצד זה הם שמונה ימים. וגם, הרי זה שתיקנו נרות חנוכה הוא מפני הנס שהי׳ בנרות המקדש, ומכיון שבמקדש היו ז׳ נרות, מדוע בחנוכה יש שמונה נרות (וימים)[6]. וגם צריך להבין מה שהפערגלַיך (ההשוואה) דנרות חנוכה הוא (לא לחג הסוכות בכלל, אלא) לפרי החג דוקא, דלכאורה, הרי נרות חנוכה שייכים להמנורה (נרות חנוכה הם מפני הנס שהי׳ בנרות המנורה), ופרי החג הקריבו (ככל הקרבנות) על גבי המזבח, והרי מנורה ומזבח הם שני כלים שונים[7] [ובפרט לפי המבואר בקבלה ובחסידות[8]], ונרות וקרבנות עבודות שונות, ועד ששלך (נרות) גדולה משלהם (קרבנות) כו׳ אינן בטלין לעולם[9]. וגם צריך להבין מה שמצותה (של נ״ח) היא משתשקע החמה[1], דידוע הדיוק בזה[10], דנרות המקדש הדליקו מפלג המנחה, שעה ורביע קודם השקיעה[11], וכיון שנרות חנוכה הם (כנ״ל) מפני הנס שהי׳

---

*) יצא לאור **בקונטרס חנוכה — תשמ״ז**, ״לקראת ימי החנוכה .. מאמר זה ו(המשכו) ד״ה מצותה משתשקע החמה (לקמן ע׳ קסט ואילך) .. ערב חנוכה, **ת**הא **ז**ו **ש**נת **מ**שיחה״.

1) שבת כא, ב.

2) תו״א מקץ ד״ה זה לב, ד.

3) באוה״ת חנוכה כרך ה סד״ה מצותה משתשקע החמה (תתקמב, ב). ועד״ז הוא ברד״ה מצותה תרנ״ד (ע׳ צז).

4) אוה״ת חנוכה ד״ה זה (דש, ב). שם כרך ז ד״ה לה״ע חנוכה (תתתסב, א־ב). ד״ה בכ״ה בכסלו תר״ס (ע׳ סג. עו).

5) ראה שו״ת הרשב״א ח״א ס״ט. ד״ה הנ״ל תר״ס שם.

6) כמו שמדייק כ״ק מו״ח אדמו״ר בד״ה מאי חנוכה ה׳תש״א (ע׳ 59). עיי״ש.

7) ויתירה מזו, שמקומו של המזבח (החיצון, שעליו הקריבו הקרבנות) הוא ״לפני האולם״ (מחוץ לקודש), משא״כ המנורה היתה ״בתוך הקודש״ (רמב״ם הל׳ בית הבחירה פ״א ה״ו).

8) ראה בארוכה תו״ח תרומה תמד, ב ואילך [בהוצאה החדשה — ח״ב שה, ב ואילך]. ספר המצוות להצ״צ מצות בנין מקדש פ״ב (דרמ״צ פו, ב).

9) פרש״י ר״פ בהעלותך. תנחומא בהעלותך ה. במדב״ר פט״ו, ו.

10) רד״ה מצותה משתשקע החמה באוה״ת שם כרך ה (תתקמ, ב). רד״ה זה תרע״ח (ע׳ קיב). וראה רד״ה זה דזאת חנוכה ה׳תשל״ח (לקמן ע׳ קסט). וש״נ.

11) ראה לחם משנה הל׳ תפלה פ״ג ה״ב: הקטורת שהיו מקטירין אחר התמיד (של בין הערביים) .. הי׳ כלה בי״א שעות חסר רביע. ונמצא, שזהו גם הזמן דנרות שהי׳ לאחרי הקטורת (פסחים נט, א. רמב״ם הל׳ ק״פ פ״א ה״ד).

בנרות המקדש [ובפרט שכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון[12]], הי׳ ראוי לכאורה שתהי׳ זמן הדלקתם כנרות המקדש, ולמה מצותה היא דוקא משתשקע החמה.

ב) **ונקודת** הביאור בזה[13], דענינם של נרות חנוכה הוא להאיר את החושך. דהנה הנס דחנוכה הי׳ לאחרי שנכנסו היונים להיכל וטימאו כל השמנים שבהיכל[1], שהתגברות החושך (דהיונים)[14] היתה עד כדי כך, דלא רק שנכנסו להיכל וטימאוהו, אלא שטמאו גם את כל השמנים שבהיכל. דשמן הוא בחינת קודש (כמ״ש[15] שמן משחת קודש)[16], קודש מלה בגרמי׳[17] (בדוגמת השמן שצף[18] על גבי כל המשקין ואינו מתערב עמהם)[19]. דמזה מובן, שזה שטימאו את כל השמנים שבהיכל, נוגע (בפרט זה) עוד יותר מזה שטימאו את ההיכל, אף שקדושת ההיכל היא דרגא נעלית בעשר קדושות[20]. וכדמוכח גם מזה שגם לאחרי שבאו בניך כו׳ וטיהרו את מקדשך[21], הנה בכדי שיוכלו להדליק את המנורה הוצרכו לנס דוקא, מתחיל מהנס[22] שמצאו פך אחד שמן טהור חתום בחותמו של כהן גדול[23], אור א״ס שלמעלה מהשתלשלות, שלגבי אור זה גם[24] חושך לא יחשיך, ואדרבא אור זה מאיר את החושך שגם החושך יאיר, והוי׳[25] (בתוס׳ וא״ו) יגי׳ חשכי[26]. וזהו שנ״ח מצותה משתשקע החמה דוקא, כי ענין נרות חנוכה הוא להאיר את החושך. וזהו גם מה שנרות חנוכה הם שמונה דוקא (וכן יומי דחנוכה תמניא אינון[27]), שמספר שמונה מורה (כנ״ל ס״א) על בחינה שלמעלה מהשתלשלות, שמצד בחינה זו דוקא אפשר להאיר גם את החושך[28].

---

12) פסחים ל, ב. וש״נ.

13) אוה״ת ד״ה הנ״ל. ד״ה הנ״ל ה׳תשל״ח (לקמן ע׳ קסט ואילך). וש״נ.

14) להעיר מדרשת חז״ל ״וחושך זה גלות יון״ — ב״ר פ״ב, ד. ועד״ז הוא שם פמ״ד, יז. ויק״ר פי״ג, ה. ועוד.

15) תשא ל, כה.

16) תו״א מקץ ד״ה כי אתה נרי מ, ד. אוה״ת חנוכה ד״ה זה ס״ו (שכג, סע״ב). ועוד.

17) זח״ג צד, ב.

18) ראה שמו״ר רפל״ו. דב״ר פ״ז, ג.

19) ראה אוה״ת חנוכה כרך ה ד״ה ברוך שעשה נסים ס״ד (תתקסא, ב). המשך מים רבים תרל״ו פמ״ה (ע׳ נב).

20) רק דרגא אחת למטה מדרגת הקדושה דקודש הקדשים (כלים פ״א מ״ט. רמב״ם הל׳ ביהב״ח פ״ז הכ״א).

21) נוסח הודאת ״ועל הנסים״ דחנוכה.

22) ראה מאירי שבת כא, ב. פר״ח לשו״ע או״ח הל׳ חנוכה סתר״ע. שערי אורה שער החנוכה ד״ה בכ״ה בכסלו פמ״ב (יז, ב). פנ״ג (כב, א). ד״ה (כתיב) כי אתה נרי פט״ז ורפי״ז (מב, א). וראה רד״ה ואתה ברחמיך הרבים תרפ״ד (ע׳ קנז).

23) שבת שם. בגמרא שם: מונח. אבל כ״ה גם בטור או״ח הל׳ חנוכה סתר״ע. וראה ב״ח שם ד״ה ה״ג.

24) לשון הכתוב — תהלים קלט, יב.

25) שמואל־ב כב, כט.

26) תו״א מקץ ד״ה זה לד, א. ד״ה כי אתה נרי מא, א. שם, ג. ועם הגהות — באוה״ת ד״ה זה ס״ז (שכה, ב). שערי אורה ד״ה בכ״ה בכסלו ספנ״ב. ד״ה (כתיב) כי אתה נרי ספי״ח. שם פי״ט. ד״ה נר חנוכה מצוה להניחה עטר״ת (ע׳ קמח).

27) לשון הגמרא — שבת שם.

28) ד״ה הנ״ל עטר״ת שם.

ג) **וביאור** הענין בעבודת האדם יובן בהקדים המבואר בדרושי כ"ק מו"ח אדמו"ר[29], דזה שהיונים טימאו את השמנים שבהיכל הוא מפני שכל מלחמתם היתה מלחמה רוחנית, שלא רצו לפגוע בגופם של ישראל[30] אלא עיקר רצונם הי' להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך[21]. וגם בזה גופא (בזה שלחמו נגד התומ"צ), עיקר מלחמתם היתה נגד הרוחניות (והאלקות)[31] דתומ"צ[32]. דזהו להשכיחם תורתך (תורתך דוקא), שגם להיונים לא הי' איכפת (כ"כ) שישראל ילמדו תורה, אלא שרצו שלימוד התורה יהי' רק מצד השכל שבתורה, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים[33], וכל עיקר מלחמתם היתה שביקשו להשכיחם תורתך, להשכיח ח"ו את ישראל שהתורה היא תורת הוי'. ועד"ז במצוות, שמלחמת היונים היתה נגד האלקות שבמצוות, מה שהמצוות הם רצונו ית' דזהו להעבירם מחוקי רצונך (חוקי דוקא ורצונך דוקא), דשני פירושים בזה. שעל המצוות דעדות ומשפטים, להיותם מצוות שכליות, הסכימו גם היונים, וכל מלחמתם היתה כנגד המצוות דחוקים, מכיון שאופן קיומם הוא רק מפני שהם רצון הוי'. ופירוש ב' (בעומק יותר), דזה מה שביקשו להעבירם מחוקי רצונך הוא בכל המצוות, גם בהמצוות דעדות ומשפטים[34].

ד) **ויובן** זה ע"פ הידוע[35], שגם המצוות דעדות ומשפטים צריך לקיים (בעיקר) מפני שהם רצון ה', כמו החוקים. וענין זה (שגם המצוות שיש עליהם טעם צריך לקיימם מפני שהם רצון ה') הוא לא רק מצד האדם המקיים, שקיום המצוות שלו צריך להיות בדרך עבודת עבד[36], שזהו דוקא כשמקיים את המצוות (לא מצד הטעם והשכל, כי אם) מצד ציווי האדון[37], אלא גם מצד המצוות, כי כל המצוות (גם המצוות שיש עליהם טעם) הם רצונו ית', רצון שלמעלה מהטעם[38], ורק שכך

---

29) ד"ה מאי חנוכה ה'תש"א (סה"מ תש"א ע' 59 ואילך).

30) ראה לבוש וט"ז או"ח הל' חנוכה סתר"ע סק"ג.

31) להעיר גם מהמסופר במדרשי חז"ל (שבהערה 14) שאמרו "כתבו לכם כו' שאין לכם חלק באלקי ישראל". ואין סתירה לזה ממ"ש הרמב"ם (ריש הל' חנוכה) "ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות" (ומהידוע (מגילת אנטיוכס) שגזרו על מילה חודש ושבת) — דיש לומר, שהתחלת ועיקר המלחמה היתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", ומזה נשתלשלו אח"כ הגזירות על קיום התומ"צ בפועל. וכהסדר בלשון הרמב"ם "בטלו דתם (ואח"כ) ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות".

או יש לומר, שבנוגע לזמן בפועל הי' הסדר להיפך, מן הקל אל הכבד: דתחילה גזרו על תומ"צ בפועל, ואח"כ גזירה קשה יותר — על עצם הדת (ומה שהרמב"ם מקדים "בטלו דתם" — כי זה הי' עיקר המכוון שלהם).

32) ד"ה מאי חנוכה הנ"ל. וראה גם ד"ה זה בסה"מ אידיש פ"ב (ע' 185). "היום יום" ב טבת, ז' חנוכה.

33) ואתחנן ד, ו.

34) וכן לאידך, שהסכימו גם על קיום המצוות דחוקים, מצד זה שהשכל מחייב שישנם ענינים שלמעלה מהשכל, והתנגדותם (גם למצוות אלו) היתה רק שלא יקיימו אותם מצד זה שהם "רצונך" — ראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 815.

35) ד"ה למען דעת תר"צ פ"ה (סה"מ קונטרסים ח"א פד, א). הוי' לי בעוזרי תרפ"ז פ"ג (סה"מ תרפ"ז ע' רג). סה"מ אידיש ע' 46. ד"ה מאי חנוכה הנ"ל ספ"א. ד"ה זה בסה"מ אידיש שם. ועוד.

36) תניא רפמ"א.

37) ראה לקו"ת שלח מ, א. ובארוכה עטרת ראש דרוש לעשי"ת נז, א. נט, ב.

38) המשך תרס"ו ע' סז. שם ריש ע' תקכב. ד"ה ואני תפלתי תרצ"ד (סה"מ קונטרסים ח"ב שיב, א). ובכ"מ.

גזר הקב״ה שהרצון דמצוות אלו יתלבש גם בטעם[39]. ולא עוד, אלא שגם טעמי המצוות (כמו שהם לאמיתתם) הם למעלה מההבנה דשכל אנושי, דאמיתית טעמי המצוות הוא כמו שהם בחכמתו ית׳, ומכיון שגם חכמתו ית׳ היא אין סוף (ובפרט שהוא ית׳ וחכמתו אחד[40]), הרי אין שייך ששכל מוגבל דהנבראים יוכל להשיג אמיתית הטעם דהמצוות, וכמ״ש באגה״ק[41] שטעמי מצוות לא נתגלו והם למעלה מהשכל וההבנה, וגם באיזהו מקומן שנתגלה ונתפרש איזה טעם המובן לנו לכאורה, הנה טעם זה המובן לנו אינו תכלית הטעם כו׳. וענין זה (שהטעם המובן לנו אינו תכלית הטעם) מובן גם בשכל אנושי. שהרי גם שכל אנושי מבין בפשטות, ששכל מוגבל אין ביכלתו להשיג חכמתו ית׳ הבלתי מוגבלת. ואדרבא, זה שבאיזהו מקומן נתגלה ונתפרש איזה טעם המובן לנו הוא פלא גדול, והוא רק חסד ה׳ שגם שכל האדם יהי׳ לו איזו השגה בזה. וגם לאחרי שבחסד ה׳ נתגלה ונתפרש טעם המובן לנו, הרי ידוע[42] שהטעם הוא רק על כללות המצוה ולא על הפרטים. שמכל זה מובן, שגם המצוות דעדות ומשפטים הם (כמו) חוקים לגבינו (מכיון שגם טעמי המצוות שמצד חכמתו ית׳ הם למעלה משכל הנבראים), ויתירה מזו שהם רצונך (רצונו ית׳ שלמעלה גם מחכמתו ית׳). וזהו דמה שהיונים ביקשו להעבירם מחוקי רצונך הוא גם בהמצוות דעדות ומשפטים[43], כי היונים ביקשו לעקור ח״ו מישראל את ההרגש האלקי שבמצוות, שכל המצוות הם חכמתו ית׳ שלמעלה משכל אנושי (להעבירם מחוקי), וביקשו לעקור ח״ו את ההרגש שהמצוות הם רצונו ית׳ (רצונך).

ה) **ובזה** יובן לשון הגמרא כשנכנסו יונים להיכל טימאו כל השמנים שבהיכל, דמשמעות הלשון הוא[44], שכשנכנסו להיכל הנה השתדלו ונתאמצו לטמא את השמנים (בכדי לנצח ח״ו את ישראל), כי היכל הוא בינה ושמן הוא חכמה שלמעלה מהשכל דבינה[45] (כנ״ל ס״ב ששמן הוא בחינת קודש), ולכן טימאו כל השמנים שבהיכל דבינה, בכדי להפיק ח״ו את מזימתם להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, אלא שלימוד התורה וקיום המצוות יהיו רק מצד השכל.

ו) **והנה** בכדי לנצח מלחמה זו, אין מספיקה העבודה שע״פ טעם ודעת, ואפילו לא העבודה שלמעלה מטעם ודעת הקשורה עם טו״ד (העבודה שמצד בחי׳ מקיף דחי׳[46], מקיף הקרוב), מכיון שטימאו גם את כל השמנים שבהיכל, היינו

---

39) וגם לאחרי שנתלבש הרצון בטעם, נשאר הוא במהותו ובפשיטותו (ד״ה ואני תפלתי תרצ״ד שם).

40) רמב״ם הל׳ יסוה״ת פ״ב ה״י. תניא פ״ב. שעהיוה״א פ״ח. ובכ״מ.

41) סי״ט (קכח, א).

42) ראה מו״נ ח״ג פכ״ו.

43) ועפ״ז יובן מה שמובא בד״ה מאי חנוכה (תש״א ודסה״מ אידיש) שגם המצוות דעדות ומשפטים צריך לקיים ״לפי שהם מצות הוי׳״, — כי גם זה נוגע להביאור ד״להעבירם מחוקי רצונך״, כבפנים.

44) ד״ה מאי חנוכה ה׳תש״א רפ״ב.

45) שערי אורה שער החנוכה ד״ה כי אתה נרי פט״ז (מב, א). וראה גם תו״א ד״ה זה מא, א. ובכ״מ.

46) ראה קונטרס העבודה פ״ה (ע׳ 30) ובכ״מ, שהרצון דבחינת מקיף דחי׳, עם היותו רצון עצמי שלמעלה מטו״ד, התעוררותו הוא ע״י ההתבוננות.

גם הענינים דקדושה שלמעלה מטו״ד אלה הקשורים עם טו״ד. ונצחון המלחמה הוא ע״י העבודה דמס״נ דוקא, דענין המס״נ היא העמידה בתוקף נגד כל המונעים ומעכבים, תוקף עצמי שלמעלה מהשכל לגמרי, וכמו המס״נ על קדה״ש שאינה מצד איזו סברא שכלית, כי אם, שאי אפשר כלל להיות באופן אחר[47]. וזה בא מצד ההתקשרות דעצם הנשמה, בחינת יחידה, דענין התקשרות עצמית הוא שא״א כלל להיות באופן אחר ח״ו[48]. ומכיון שבבחינת היחידה אין שייך שום פגם וטומאה ח״ו (בדוגמת הפך אחד של שמן שהי׳ חתום בחותמו של כהן גדול, שאין החיצונים יכולים ליגע שם[49]), הנה ע״י העבודה דמס״נ שמצד היחידה, עי״ז דוקא מנצחים את המלחמה. וכמו שהי׳ במלחמת היונים כפשוטה, דע״י המס״נ של מתתיהו ובניו, דאף שהיו חלשים ומעטים מ״מ עמדו במס״נ להלחם נגד גבורים ורבים, ועי״ז עוררו ופעלו גם באנשי דורם למסור נפשם על קדה״ש שלא לעבור על הדת בשום אופן, הנה עי״ז נצחו את המלחמה[50].

ז) **והנה** נצחון המלחמה שנעשה ע״י העבודה דמס״נ הוא נצחון בשלימות. דנוסף על זה שהעבודה דמס״נ, להיותה באה מצד העצם, היא חודרת בכל כחות הנפש עד לכח המעשה, שבכל עניניו ניכר אַז דאָס טוט אַ מס״נ־איד, וע״ד מ״ש באברהם[51] עקב אשר שמע אברהם בקולי, שע״י המס״נ שלו פעל דגם העקב שלו שמע (האָט דערהערט) ציווי הקב״ה[52], הנה עוד זאת, שלגבי בחינת יחידה אין שייך שום מנגד. דבעבודה ע״פ טו״ד, ואפילו בעבודה שלמעלה מטו״ד הקשורה עם טו״ד, שייך שיהי׳ מנגד. משא״כ כשמעורר ומגלה בחינת היחידה שלו, אין שייך שיהי׳ מנגד[53]. ולא עוד, אלא שבהתגלות בחינת יחידה שבנפש, הרי זה פועל גם על נה״ב, שעצם החומריות דנה״ב מתהפך מן הקצה אל הקצה[54].

ובזה יובן מה שנרות חנוכה חלוקים מנרות המקדש הן במספרם והן בזמן הדלקתם, כי ענין חנוכה הוא העבודה דמס״נ שמצד בחינת יחידה, למעלה מהשתלשלות (שבאדם), ולכן הם ח׳ נרות, דמספר ח׳ קשור (כנ״ל ס״א) עם בחינה שלמעלה מהשתלשלות. ובדוגמת החילוק בין כנור דבית המקדש שהי׳ של שבעת נימין, וכנור של ימות המשיח שיהי׳ של שמונה נימין[55]. דאף שבית המקדש הוא מקום הכי מקודש שבעולם, ובפרט כנור של בית המקדש שהו״ע המשכת שם הוי׳, דכנור

---

47) תניא ספי״ח. ובכ״מ.
48) קונטרס העבודה שם.
49) שערי אורה שם פי״ז (מב, ב).
50) ראה גם שערי אורה שם ד״ה בכ״ה בכסלו פמ״ב (יז, ב). ד״ה זה תר״ס (ע׳ עה). ועוד.
51) תולדות כו, ה.
52) מכתב כ״ק מו״ח אדמו״ר — נדפס ב״התמים״ חוברת ו ע׳ נב [רצג, ד]. אגרות־קודש שלו ח״ג ע׳ תקסג. שיחת י״ב תמוז תש״ח (סה״מ תש״ח ע׳ 253 [סה״ש תרצ״ט ע׳ 345]).
53) ראה ד״ה פדה בשלום לאדמו״ר האמצעי פ״ט (שערי תשובה ח״א שער התפלה נד, סע״ב ואילך).
54) קונטרס העבודה שם (ע׳ 32).
55) ערכין יג, ב.

אותיות כ״ו (גימטריא דשם הוי׳) נר[56] (נר[57] הוי׳ נשמת אדם)[58], מ״מ הוא רק שלימות דסדר ההשתלשלות, ולכן הי׳ של שבעת נימין. משא״כ בימות המשיח שיהי׳ גילוי שלמעלה מסדר ההשתלשלות (שם הוי׳ דלעילא), יהי׳ של שמונה נימין[59].

וזהו גם הטעם שנרות חנוכה חלוקים מנרות המקדש גם בזמן הדלקתם, מה שמצותה של נ״ח היא משתשקע החמה, כי דוקא ע״י הגילוי (דבחינת יחידה) שלמעלה מהשתלשלות (שבאדם), מאירים גם את החושך. דלא רק שלגבי אור זה החושך אינו מעלים, אלא יתירה מזו, שהחושך נהפך לאור.

וזהו גם מה שזמנה של נ״ח הוא עד שתכלה רגל מן השוק עד דכליא ריגלא דתרמודאי[1], תרמודאי הם המורדים במלכות שמים (תרמוד אותיות מורדת[60]) והם מתעכבים בשוק[61] בחינת רה״ר טורי דפרודא[62], וע״י נ״ח נעשה כליא ריגלא דתרמודאי, דשני פירושים בזה. שהאור דנ״ח מכלה ומבטל את ריגלא דתרמודאי[63], ושהאור דנ״ח פועל הכליון (כליא מלשון כליון וכלות הנפש) גם בריגלא דתרמודאי, שגם המורדים יבואו לבחינת כלות הנפש[64].

ח) **וע״פ** כל הנ״ל יובן הפערגליַיך דנרות חנוכה לסוכות ולפרי החג, כי ענין סוכות (וגם ענין פרי החג) הוא התגלות המקיפים[65], בדוגמת סוכה כפשוטה שמקפת על האדם. ובשמיני דסוכות נמשכים המקיפים ונעצרים גם בפנימיות, בדוגמת העבודה דמס״נ (דחנוכה) שפועלת (כנ״ל) וחודרת בכל כחות הנפש. וזהו מה ששניהם (סוכות וחנוכה) שמונה ימים, דמספר שמונה הוא א׳ ז׳, שהא׳ (שלמעלה מהשתלשלות) נמשך בז׳ (השתלשלות)[66]. וכמו שנ״ח פועל גם בריגלא דתרמודאי בשני הענינים, שבתחילה הוא מכלה ומבטל אותם ואח״כ פועל בהם שגם הם יהפכו לקדושה, עד״ז הוא גם בהקרבת ע׳ פרי החג שכנגד שבעים אומות העולם[67], שבתחילה פועלת

---

56) תקו״ז תכ״א (נב, א)*. פרדס שער ערכי הכינויים ערך כנור. מאו״א כ, לה. הובא בלקו״ת וסה״מ תרכ״ט דלהלן.

57) משלי כ, כז.

58) ראה לקו״ת תזריע כא, ד.

59) לקו״ת שם. סד״ה א״ר זירא פתילות ושמנים תרכ״ט (ע׳ יא־יב). ד״ה נר חנוכה מצוה להניחה עטר״ת (ע׳ קמח). תרפ״ה (ע׳ קה).

60) עמק המלך שער קרית ארבע ר״פ קיא (קח, א). קה״י ערך תרמוד.

61) פרש״י שבת כא, ב (ד״ה רגלא דתרמודאי).

62) אוה״ת חנוכה שבהערה 3 ס״ד (תתקמא, ב). ד״ה מצותה ה׳תשל״ח (לקמן ריש ע׳ קע) ס״א. וש״נ.

63) אוה״ת שם סוף סעיף ה וריש סעיף ח (תתקמב, א). ד״ה הנ״ל ה׳תשל״ח שם. וש״נ.

64) ד״ה מצותה תר״ל (ע׳ מז), תרנ״ד (ע׳ קג), תרע״ח (ע׳ קיח). ד״ה הנ״ל ה׳תשל״ח שם. וש״נ.

65) תו״א מקץ ד״ה ת״ר מצות נר חנוכה כו׳ לד, א־ב. סהמ״צ להצ״צ מצות נר חנוכה (דרמ״צ עד, ב).

66) לקו״ת שמע״צ פח, ב. אוה״ת חנוכה שם ד״ה ברוך שעשה נסים סוס״ד (תתקסב, א). וראה גם שם תתקסו, ב.

67) סוכה נה, ב. במדב״ר פכ״א, כד. פרש״י עה״פ פינחס כט, יח. שם, לה.

---

*) ב״יאיר נתיב״ למאו״א שבפנים, ובלקו״ת שבפנים: ״ת״ז תיקון ד״״, והוא ע״פ דפוס אמשטרדם תקכ״ח.

ההקרבה שהאומות יהיו פוחתים והולכים, ואח״כ פועלת בהם שגם הם יסייעו לישראל, כמאמר רז״ל[68] אילו היו אומות העולם יודעים מה הי׳ המקדש יפה להם קסטריות[69] היו מקיפים אותו כדי לשומרו כו׳. דע״י שפועלים בהם הענין דאתהפכא, מיתוסף על ידם סיוע (גם) בקדושה, שמירת המקדש[70]. וע״ד שיהי׳ לע״ל, כאשר אז אהפוך אל עמים גו׳ לעבדו שכם אחד[71], הנה אז ועמדו זרים ורעו צאנכם[72]. וע״ד הקרבת הע׳ פרים שכנגד ע׳ האומות, ועד שע״י ומצד האומות ניתוסף (בשמיני) קרבן לבני ישראל בבית המקדש.

ט) **והנה** הענין דמשתשקע החמה קאי ביחוד על חושך הגלות[73], ובפרט החושך כפול ומכופל דעקבתא דמשיחא. וזוהי ההוראה דנ״ח לכאו״א בזמן הגלות, שהכוונה דחושך הגלות הוא בכדי לעורר העבודה דמס״נ, ועי״ז מתברר החושך ונהפך לאור. וע״י צירוף עבודת כאו״א מבנ״י יחד, עכ״פ רובם (דרובו ככולו[74]), ואפילו ע״י מצוה אחת של אחד מישראל, הן במעשה הן בדיבור והן במחשבה, הוא מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגורם לו ולהם תשועה והצלה[75].

יו״ד) **ועאכו״כ** ע״י ההוספה בקיום מצות נר חנוכה, שמצוה זו שייכת במיוחד להישועה וההצלה, הגאולה שתהי׳ ע״י משיח, מכיון שמשיח, וכן אליהו מבשר הגאולה[76], הם מהשמונה נסיכי אדם[77], ענין שמונה נרות דחנוכה[78]. ועוד ענין בהשייכות המיוחדת דנרות חנוכה לגאולה העתידה, דכמו שנרות חנוכה אין בטלין לעולם[79], כן גם גאולה העתידה תהי׳ גאולה נצחית שאין שייך שיהי׳ אחרי׳ גלות[80], וכן בית המקדש השלישי הוא בית נצחי[81] שאינו בטל לעולם, בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובקרוב ממש.

---

68) במדב״ר פ״א, ג. וראה גם ויק״ר פ״א, יא. שהש״ר פ״ב, ג (ה).

69) גזוזטראות (פי׳ וגירסת הערוך, הובא במת״כ לויק״ר ובמדב״ר שם), או מצור למחנה של אנשי מלחמה (פי׳ מהרז״ו לויק״ר שם).

70) להעיר דשמירת המקדש היא (גם) כבוד המקדש (רמב״ם הל׳ ביהב״ח רפ״ח. אלא ששם בשמירתו בפנים, משא״כ דאו״ה הנ״ל).

71) צפני׳ ג, ט.

72) ישעי׳ סא, ה.

73) המשך מצה זו תר״ם בסופו (פס״ד. וראה גם שם פנ״ט).

74) נזיר מב, רע״א. וש״נ.

75) רמב״ם הל׳ תשובה פ״ג ה״ד, מקידושין מ, ריש ע״ב.

76) פרש״י בחוקותי כו, מב. וראה תיב״ע וארא ו, יח. יל״ש ר״פ פנחס. רמב״ם הל׳ מלכים פי״ב ה״ב.

77) מיכה ה, ד. סוכה נב, ב.

78) תו״א שם לג, סע״ג ואילך.

79) תנחומא בהעלותך ה. במדב״ר פט״ו, ו — ע״פ רמב״ן ר״פ בהעלותך.

80) מכילתא עה״פ בשלח טו, א. הובא בתוד״ה ה״ג ונאמר — פסחים קטז, ב. ובפע״ח סוף שער החנוכה: לעתיד לבוא .. יהי׳ גאולה נצחיית וקיימת.

81) זהר ח״ג רכא, א. ח״א כח, א.